1.1. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА

ПОВНА ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ НАПРЯМУ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА В ПОЛЬЩІ - АВТОРСЬКА ДУМКА IVANA KOHUTYCZA[1]

Kohutycz I.

Реферат. Реферовано польську частину статті Івана Когутича (Ivan Kohutycz) «Wariograf w Polsce i na Ukrainie: historia, stan obecny i perspektywy» (Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze, 2011, № 2, с. 92–116); використані автором джерела відображають стан справ на 2007 рік. Спираючись на праці Я. Видацького, В. Паско-Пориса, М. Лешняка, М. Загдана та інших польських фахівців, автор простежує застосування поліграфа в Польщі від придбання приладу Інститутом психічної гігієни у Варшаві перед Другою світовою війною до початку XXI ст. Показано, як польська розвідка на початку 1950-х років опанувала американську технологію попри ембарго, а П. Хорошовський перейшов від різкої критики «детектора брехні» (1958) до першого застосування поліграфа в розслідуванні вбивства (1963), результати якого суд прийняв як доказ. У 1969–1998 роках підрозділ військової контррозвідки перевірив 5243 особи у 1180 кримінальних справах. Польські науковці сформулювали концепцію, за якою дослідження на поліграфі спрямоване на сліди пам'яті, ґрунтується на принципах психологічного експерименту і є методом криміналістичної ідентифікації. Проаналізовано правове регулювання: позицію Верховного суду Польщі 1976 року (справа II KR 171/76) про допоміжне значення таких доказів, заборону в КПК 1997 року технічних засобів контролю неусвідомлюваних реакцій під час допиту та доповнення 2003 року (ст. 192a), що дозволило експертові застосовувати такі засоби лише за згодою особи. Суди приймають результати як доказ, якщо дослідження проведено з відома особи й оформлено висновком експерта за ст. 200 КПК Польщі. Описано скринінг у спецслужбах, Військовій жандармерії, Центральному антикорупційному бюро та Прикордонній службі (близько 18 тис. перевірок щороку), діяльність Польської асоціації поліграфологів і журналу «Європейський поліграф». Головними проблемами названо брак експериментальних досліджень, відсутність єдиної системи підготовки й ліцензування поліграфологів і слабку обізнаність працівників правоохоронних органів з методом. Реферат слугує матеріалом для порівняльно-правового аналізу застосування поліграфа в Україні.

Ключові слова: поліграф, історія поліграфології, Польща, кримінальний процес Польщі, допустимість доказів, скринінгові перевірки, сліди пам'яті, Польська асоціація поліграфологів, порівняльне правознавство.

The Complete History of the Development of Polygraph Use in Poland: The Author's View of Ivan Kohutycz

Kohutycz I.

Abstract. Poland, Ukraine's closest western neighbour, has a long and well-documented history of polygraph use. This review summarises the Polish part of the article by Ivan Kohutycz 'Wariograf w Polsce i na Ukrainie: historia, stan obecny i perspektywy' (Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze, 2011, No. 2, pp. 92–116), whose sources reflect the situation as of 2007. Relying on works by J. Widacki, W. Pasko-Porys, M. Lesniak, M. Zagdan and others, the author traces polygraph use in Po-

land from an instrument bought by the Institute of Mental Hygiene in Warsaw before the Second World War to the early 21st century. Polish intelligence mastered American technology in the early 1950s despite an embargo, and P. Horoszowski moved from condemning the lie detector in 1958 to the first polygraph examination in a murder investigation in 1963, whose results the court accepted as evidence. From 1969 to 1998 a military counterintelligence unit examined 5,243 persons in 1,180 criminal cases. Polish researchers developed a concept based on memory traces, the principles of psychological experiment and criminalistic identification. The legal analysis covers the 1976 Supreme Court ruling (II KR 171/76) giving such evidence an auxiliary role, the ban in the 1997 Code of Criminal Procedure on technical means controlling unconscious reactions during interrogation, and the 2003 amendment (Article 192a) allowing an expert to use such means only with the person's consent. Courts accept results if the examination is carried out with the person's knowledge and presented as an expert opinion under Article 200. Screening in the special services, Military Gendarmerie, Central Anticorruption Bureau and Border Guard (about 18,000 tests a year) is described, along with the main problems: scarce experimental research and no unified system of examiner training and licensing.

Keywords: polygraph, history of polygraph examination, Poland, Polish criminal procedure, admissibility of evidence, polygraph screening, memory traces, Polish Polygraph Association, comparative law.

Першоджерело: *Kohutycz I. Wariograf w Polsce i na Ukrainie: historia, stan obecny i perspektywy. Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze. 2011. Nr 2. S. 92–116.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 19.05.2018.*

References

1. Kohutycz I. Povna istoriia rozvytku napriamu zastosuvannia polihrafa v Polshchi - avtorska dumka Ivana Kohutycza [The Complete History of the Development of Polygraph Use in Poland: The Author's View of Ivan Kohutycz] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2019. Vol. 4, No. 1 (19). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/829-povna-istoriya-rozvitku-napryamu-zastosuvannya-poligrafa-v-polshchi-avtorska-pozitsiya-ivan-kohutycz (onovlena versiia vid 16.07.2018). [in Ukrainian].

2. Kohutycz I. Wariograf w Polsce i na Ukrainie: historia, stan obecny i perspektywy. Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze. 2011. Nr 2. S. 92–116. URL: http://wlzp.sjol.eu/preview/-1463 (data zvernennia: 04.11.2026).